Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
MELCHIOR WATHELET
prezentate la 7 august 2018[1]

Cauza C-310/18 PPU

Spetsializirana prokuratura
împotriva
Emil Milev

[cerere de decizie preliminară formulată de Spetsializiran nakazatelen sad (Tribunalul Penal Specializat, Bulgaria)]

„Trimitere preliminară – Procedură preliminară de urgență – Directiva (UE) 2016/343 – Articolele 3, 4 și 10 – Prezumția de nevinovăție – Referirile publice la vinovăție – Articolele 6, 47 și 48 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Dreptul la libertate – Dreptul la o cale de atac efectivă și la un proces echitabil – Prezumția de nevinovăție și dreptul la apărare – Procedura de control al legalității unei arestări preventive”

I. Introducere

1. Prezenta cerere de decizie preliminară, depusă la grefa Curții la 11 mai 2018 de Spetsializiran nakazatelen sad (Tribunalul Penal Specializat, Bulgaria), privește interpretarea articolului 3, a articolului 4 alineatul (1) și a articolului 10 din Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale[2], precum și a articolelor 47 și 48 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”).

2. Această cerere a fost formulată în cadrul unei proceduri intentate de domnul Emil Milev, acuzat de săvârșirea unei tâlhării dintr-un magazin prin folosirea unei arme, în vederea revocării unei măsuri coercitive de arestare preventivă luate împotriva sa.

1 Limba originală: franceza.

2 JO 2016, L 65, p. 1.

II. Cadrul juridic

A. Dreptul internațional

1. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale

3. Articolul 5 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO”), intitulat „Dreptul la libertate și la siguranță”, prevede:

„1. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:

[…]

c) dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a bănui că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârșească o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia;

[…]

3. Orice persoană arestată sau deținută în condițiile prevăzute de paragraful 1 litera c) din prezentul articol trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare și are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii. Punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere.

4. Orice persoană privată de libertatea sa prin arestare sau deținere are dreptul de a introduce un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale și să dispună eliberarea sa dacă deținerea este ilegală.

[…]”

4. Articolul 6 din CEDO, intitulat „Dreptul la un proces echitabil”, prevede:

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. […]

2. Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția sa va fi legal stabilită.

[…]”

B. Dreptul Uniunii

1. Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene

5. Articolul 82 alineatul (2) TFUE prevede:

„În măsura în care este necesar pentru a facilita recunoașterea reciprocă a hotărârilor judecătorești și a deciziilor judiciare, precum și cooperarea polițienească și judiciară în materie penală cu dimensiune transfrontalieră, Parlamentul European și Consiliul [Uniunii Europene], hotărând prin directive în conformitate cu procedura legislativă ordinară, pot stabili norme minime. Aceste norme minime iau în considerare diferențele existente între tradițiile juridice și sistemele de drept ale statelor membre.

Acestea se referă la:

[…]

(b) drepturile persoanelor în procedura penală;

[…]”

2. Carta

6. Articolul 6 din cartă prevede că „orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță”.

7. Potrivit articolului 47 din cartă, intitulat „Dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil”:

„Orice persoană ale cărei drepturi și libertăți garantate de dreptul Uniunii sunt încălcate are dreptul la o cale de atac eficientă în fața unei instanțe judecătorești, în conformitate cu condițiile stabilite de prezentul articol.

Orice persoană are dreptul la un proces echitabil, public și într-un termen rezonabil, în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege. Orice persoană are posibilitatea de a fi consiliată, apărată și reprezentată.

[…]”

8. Articolul 48 din cartă, intitulat „Prezumția de nevinovăție și dreptul la apărare”, are următorul cuprins:

„(1) Orice persoană acuzată este prezumată nevinovată până ce vinovăția va fi stabilită în conformitate cu legea.

(2) Oricărei persoane acuzate îi este garantată respectarea dreptului la apărare.”

9. Articolul 51 din cartă, intitulat „Domeniul de aplicare”, prevede la alineatul (1):

„Dispozițiile prezentei carte se adresează instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii, cu respectarea principiului subsidiarității, precum și statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii. Prin urmare, acestea respectă drepturile și principiile și promovează aplicarea lor în conformitate cu atribuțiile pe care le au în acest sens și cu respectarea limitelor competențelor conferite Uniunii de tratate.”

10. Articolul 52 din cartă, intitulat „Întinderea și interpretarea drepturilor și principiilor”, prevede la alineatul (3):

„În măsura în care prezenta cartă conține drepturi ce corespund unor drepturi garantate prin [CEDO], înțelesul și întinderea lor sunt aceleași ca și cele prevăzute de convenția menționată. Această dispoziție nu împiedică dreptul Uniunii să confere o protecție mai largă.”

3. Directiva 2016/343

11. Potrivit considerentului (16) al Directivei 2016/343:

„Prezumția de nevinovăție ar fi încălcată în cazul în care declarații publice ale autorităților publice sau decizii judiciare, altele decât cele privind stabilirea vinovăției, se referă la o persoană suspectată sau acuzată ca fiind vinovată, atât timp cât vinovăția persoanei respective nu a fost dovedită conform legii. Aceste declarații și decizii judiciare nu ar trebui să reflecte opinia că persoana respectivă este vinovată. Acest fapt nu ar trebui să aducă atingere actelor de urmărire penală care urmăresc să probeze vinovăția persoanei suspectate sau acuzate, cum ar fi rechizitoriul, și nici deciziilor judiciare în urma cărora produce efecte o hotărâre suspendată, cu condiția respectării dreptului la apărare. De asemenea, acest fapt nu ar trebui să aducă atingere hotărârilor preliminare de natură procedurală, luate de autoritățile judiciare sau de alte autorități competente, care se întemeiază pe suspiciuni sau pe elemente de probă incriminatoare, cum ar fi deciziile de arest preventiv, cu condiția ca aceste hotărâri să nu se refere la persoana suspectată sau acuzată ca fiind vinovată. Înaintea luării unei hotărâri preliminare de natură procedurală, autoritatea competentă ar putea fi nevoită să verifice dacă există suficiente elemente de probă incriminatoare împotriva persoanei suspectate sau acuzate care să justifice hotărârea respectivă, iar hotărârea poate conține referiri la aceste elemente.”

12. Considerentul (48) al Directivei 2016/343 este redactat după cum urmează:

„Întrucât prezenta directivă instituie norme minime, statele membre ar trebui să poată extinde drepturile prevăzute în aceasta pentru a asigura un nivel de protecție mai ridicat. Nivelul de protecție stabilit de statele membre ar trebui să nu fie niciodată inferior standardelor prevăzute de cartă sau de CEDO, astfel cum sunt interpretate de Curtea de Justiție și de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.”

13. Articolul 2 din Directiva 2016/343, intitulat „Domeniu de aplicare”, prevede:

„Prezenta directivă se aplică persoanelor fizice care sunt suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale. Prezenta directivă se aplică în toate fazele procedurilor penale, din momentul în care o persoană este suspectată sau acuzată de comiterea unei infracțiuni sau a unei presupuse infracțiuni până când hotărârea prin care se stabilește că persoana respectivă a comis infracțiunea în cauză rămâne definitivă.”

14. Articolul 3 din Directiva 2016/343, intitulat „Prezumția de nevinovăție”, prevede:

„Statele membre se asigură că persoanele suspectate și acuzate beneficiază de prezumția de nevinovăție până la dovedirea vinovăției conform legii.”

15. Articolul 4 din Directiva 2016/343, intitulat „Referirile publice la vinovăție”, prevede:

„(1) Statele membre iau măsurile necesare pentru a garanta că, atâta vreme cât vinovăția unei persoane suspectate sau acuzate nu a fost dovedită conform legii, declarațiile publice făcute de autoritățile publice și deciziile judiciare, altele decât cele referitoare la vinovăție, nu se referă la persoana respectivă ca fiind vinovată. Prin aceasta nu se aduce atingere actelor de urmărire penală care au drept scop dovedirea vinovăției persoanei suspectate sau acuzate și nici deciziilor preliminare cu caracter procedural care sunt luate de autoritățile judiciare sau de alte autorități competente și care se bazează pe suspiciuni sau probe incriminatoare.

(2) Statele membre se asigură că sunt disponibile măsuri corespunzătoare în cazul unei încălcări a obligației prevăzute la alineatul (1) din prezentul articol de a nu se referi la persoane suspectate sau acuzate ca și cum ar fi vinovate, în conformitate cu prezenta directivă și, în special, cu articolul 10.

[…]”

16. Articolul 10 din Directiva 2016/343, intitulat „Căi de atac”, prevede:

„(1) Statele membre se asigură că persoanele suspectate și acuzate dispun de o cale de atac eficientă în cazul în care drepturile lor prevăzute în prezenta directivă sunt încălcate.

(2) Fără a aduce atingere normelor și sistemelor naționale privind admisibilitatea probelor, statele membre se asigură că, atunci când se apreciază declarațiile făcute de persoane suspectate sau acuzate sau probele obținute cu încălcarea dreptului acestora de a păstra tăcerea sau de a nu se autoincrimina, dreptul la apărare și caracterul echitabil al procedurilor sunt respectate.”

C. Dreptul bulgar

17. În conformitate cu articolul 56 alineatul 1 din Nakasatelno protsesualen kodeks (Codul de procedură penală, denumit în continuare „NPK”), „[o] măsură coercitivă poate fi luată împotriva persoanei acuzate […] atunci când din probele de la dosar rezultă motive verosimile de a bănui că aceasta a săvârșit infracțiunea și există unul dintre motivele prevăzute la articolul 57”.

18. În conformitate cu articolul 57 din NPK, „[m]ăsurile coercitive sunt adoptate cu scopul de a evita ca persoana acuzată să fugă, să săvârșească o infracțiune sau să împiedice executarea condamnării penale definitive”.

19. Articolul 58 din NPK menționează arestarea preventivă printre măsurile coercitive.

20. Potrivit articolului 63 din NPK, „măsura arestării preventive este luată atunci când există motive verosimile de a bănui că persoana acuzată a săvârșit o infracțiune care se pedepsește cu o pedeapsă privativă de libertate sau cu o altă pedeapsă mai severă și când rezultă din probele de la dosar că există un pericol real ca persoana acuzată să fugă sau să săvârșească o infracțiune”.

21. Potrivit articolului 65 alineatul 4 din NPK, în orice moment în cursul procedurii precontencioase, persoana acuzată poate solicita reexaminarea măsurii coercitive a arestării preventive, iar „[t]ribunalul verifică toate circumstanțele referitoare la legalitatea arestării […]”.

III. Litigiul principal și întrebările preliminare

22. Domnul Milev a fost bănuit de săvârșirea unei tâlhării prin folosirea unei arme într-un magazin al lanțului de supermarketuri „Billa” care a avut loc la 30 decembrie 2008 la Sofia (Bulgaria). Acesta nu a fost pus însă sub acuzare întrucât ancheta nu a permis strângerea unor elemente de probă împotriva sa. La 31 iulie 2009, această anchetă a fost suspendată, fără ca vreun suspect să fi fost identificat și fără ca vreo persoană să fi fost pusă sub acuzare.

23. Între timp, alte două cauze penale [3] au fost deschise împotriva domnului Milev. În cadrul primei dintre aceste două cauze, o instanță bulgară a respins cererea de arestare preventivă a domnului Milev, considerând că depozițiile martorului principal BP nu erau credibile. Nicio hotărâre judecătorească pe fond nu a fost încă pronunțată în cauza menționată.

24. În cadrul celei de a doua cauze, domnul Milev a fost arestat de la 24 noiembrie 2013 până la 9 ianuarie 2018, dată la care a fost achitat de toate acuzațiile aduse împotriva sa. Instanța în discuție a întemeiat această achitare în special pe constatarea că depozițiile martorului BP nu erau credibile [4].

25. În cele două cauze în discuție, martorul BP a făcut numeroase depoziții privind diferite infracțiuni la care ar fi participat domnul Milev. În niciuna dintre aceste depoziții nu a făcut referire la tâlhăria dintr-un magazin prin folosirea unei arme din 30 decembrie 2008.

26. La 11 ianuarie 2018, cauza privind această tâlhărie prin folosirea unei arme din anul 2008 a fost redeschisă.

27. În aceeași zi, martorul BP a fost interogat. El a arătat că planificase tâlhăria în discuție împreună cu domnul Milev și cu terțe persoane, dar că domnul Milev nu venise la data convenită. Ulterior, BP ar fi aflat prin mass-media că tâlhăria prin folosirea unei arme a fost săvârșită, iar domnul Milev i-ar fi spus că a săvârșit-o împreună cu alte persoane. BP a arătat că a depus mărturie după o lungă perioadă deoarece îi era teamă de domnul Milev, dar când a aflat că domnul Milev va fi repus în libertate după hotărârea de achitare din cauza anterioară, s-a îngrijorat și, prin urmare, a hotărât să facă această depoziție. O înregistrare video a tâlhăriei prin folosirea unei arme a fost prezentată martorului BP care a afirmat categoric că îl recunoaște pe domnul Milev printre agresori.

28. În aceeași zi, și anume la 11 ianuarie 2018, domnul Milev a fost pus sub acuzare pentru tâlhăria prin folosirea unei arme în discuție [5] și a fost arestat pentru a fi condus în fața instanței chemate să hotărască cu privire la arestarea sa preventivă.

3 O cauză „privind participarea la spargerea unei bănci” și altă cauză „privind conducerea unui grup infracțional organizat, constituit în scopul de a săvârși spargeri bancare și privind o serie de spargeri bancare”.

4 În cadrul acestei proceduri penale, Spetsializiran nakazatelen sad (Tribunalul Penal Specializat) a hotărât, prin decizia din 28 iulie 2016 primită de Curte la 5 august 2016, să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții o întrebare preliminară. Cererea de decizie preliminară a fost înregistrată drept cauza C-439/16 PPU, Milev. Prin intermediul întrebării preliminare, Spetsializiran nakazatelen sad (Tribunalul Penal Specializat) a solicitat în esență să se stabilească dacă articolele 3 și 6 din Directiva 2016/343 ar trebui interpretate în sensul că se opun avizului dat la 7 aprilie 2016 de Varhoven kasatsionen sad (Curtea Supremă de Casație, Bulgaria), și anume la începutul perioadei de transpunere a directivei menționate, prin care se conferă instanțelor naționale competente să judece o cale de atac formulată împotriva unei decizii de arest preventiv posibilitatea de a decide dacă, în faza contencioasă a procedurii penale, menținerea unui inculpat în arest preventiv trebuia să fie supusă unui control judecătoresc în cadrul căruia să se verifice dacă există motive verosimile care permit să se presupună că acesta a săvârșit infracțiunea care îi este imputată (a se vedea Hotărârea din 27 octombrie 2016, Milev, C-439/16 PPU, EU:C:2016:818, punctul 28). Curtea a statuat că avizul dat de Varhoven kasatsionen sad (Curtea Supremă de Casație) la 7 aprilie 2016 nu era de natură să compromită grav, după expirarea termenului de transpunere a Directivei 2016/343, obiectivele impuse de aceasta (a se vedea Hotărârea din 27 octombrie 2016, Milev, C-439/16 PPU, EU:C:2016:818, punctul 36).

5 Această tâlhărie constituie infracțiune în temeiul articolului 199 alineatul 2 punctul 3 din Nakazatelen kodeks (Codul penal, denumit în continuare „NK”), pedepsită cu o pedeapsă privativă de libertate de la 15 până la 20 de ani, cu detențiune pe viață sau cu detențiune pe viață fără posibilitatea de comutare.

29. În primă instanță, cererea procurorului având ca obiect arestarea preventivă a domnului Milev a fost admisă, pentru motivul că, „la prima vedere”, depozițiile martorului BP erau credibile. În a doua instanță, arestarea preventivă a fost confirmată în temeiul depozițiilor detaliate ale martorului BP și pentru motivul că putea fi angajată răspunderea sa penală pentru mărturie mincinoasă.

30. Instanța de trimitere arată în cererea de decizie preliminară că cele două instanțe judecătorești au examinat depozițiile martorului BP luate separat, fără să le compare cu alte elemente de probă dezincriminatorii. Argumentele în această privință prezentate de avocatul domnului Milev nu ar fi primit răspuns.

31. Instanța de trimitere subliniază că, în cadrul controlului ulterior arestării, instanța de prim grad a considerat că o analiză detaliată a elementelor de probă nu era necesară și nu a examinat decât depozițiile lui BP. De asemenea, instanța de prim grad a considerat că o forță probantă mai mică a elementelor de probă incriminatorii era suficientă pentru a menține arestarea.

32. Instanța de gradul al doilea a confirmat această concluzie, tot în temeiul depozițiilor martorului BP. Ea a arătat, în hotărârea sa, că a „examinat, în mod foarte general, depozițiile acestor martori” și că elementele de probă, „deși sunt sumare, […] susțin teza unei acuzări […]; dat fiind că nu sunt dezmințite de alte elemente de probă, instanța de apel nu poate să facă abstracție de acestea”.

33. Hotărârea pronunțată în cadrul celui de al doilea control al arestării preventive merge în același sens. Instanța de gradul al doilea a considerat că „[…] după 5 noiembrie 2017, data la care NPK a fost modificat, motivele verosimile necesare pentru această procedură sunt prezente. Instanța se pronunță cu privire la existența unei suspiciuni după o examinare foarte generală a elementelor de probă din dosar. În niciun caz, după modificarea menționată a NPK, elementele de probă din dosar nu trebuie analizate în mod aprofundat […]. În cadrul acestei examinări foarte generale a depozițiilor și a elementelor de probă […], trebuie constatată o probabilitate generală și o suspiciune a unei eventuale implicări”.

34. Instanța de trimitere arată că argumentele prezentate de avocatul domnului Milev privind părtinirea și lipsa de credibilitate a depozițiilor lui BP nu au fost dezbătute de instanță și că argumentele pe care acesta le invocase în mod expres nu au primit răspuns.

35. Domnul Milev apreciază că criteriul, prevăzut în dreptul bulgar, al „motivelor verosimile” ca o condiție prealabilă a arestării sale preventive trebuie interpretat astfel cum a fost definit în Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 30 august 1990, Fox, Campbell și Hartley împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:1990:0830JUD001224486), și anume în sensul că acest criteriu impune existența unor date obiective de natură să convingă un observator obiectiv că persoana în cauză a săvârșit probabil infracțiunea în discuție. Domnul Milev a prezentat de asemenea argumente concrete privind lipsa de credibilitate a martorului BP, iar avocatul său a formulat numeroase cereri de administrare a unor probe în vederea verificării credibilității depozițiilor martorului BP.

36. Din cererea de decizie preliminară reiese că înainte de modificarea NPK la 5 noiembrie 2017, instanța nu confirma arestarea persoanei acuzate decât după ce ajungea la o convingere ridicată că existau „motive verosimile” de a bănui că persoana în cauză săvârșise infracțiunea. Instanța se pronunța cu privire la existența unor motive verosimile după ce lua „cunoștință în mod aprofundat de toate înscrisurile din dosar, dezbătea în mod liber credibilitatea probelor incriminatorii și dezincriminatorii și dădea un răspuns concret și clar la argumentele prezentate de avocatul persoanei acuzate”.

37. În plus, era interzis în mod formal, în conformitate cu articolul 29 alineatul 1 punctul 1 litera d) din NPK[6], ca o instanță care s-a pronunțat cu privire la adoptarea sau confirmarea măsurii arestării preventive să se pronunțe cu privire la acuzare în faza contencioasă și să pronunțe o hotărâre penală cu privire la această acuzare. Această interdicție era întemeiată pe faptul că, prin constatarea prezenței sau a lipsei unor „motive verosimile” și prin dezbaterea cu privire la credibilitatea elementelor de probă, instanța și-a creat deja o opinie asupra cauzei.

38. În urma unei serii de condamnări de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, NPK a fost modificat la 5 noiembrie 2017. Cu ocazia acestei reforme, interdicția formală prevăzută la articolul 29 alineatul 1 punctul 1 litera d) din NPK a fost eliminată. Instanța de trimitere arată că, „[p]rin urmare, instanțele naționale trebuie de acum înainte să examineze motivele verosimile inclusiv în faza precontencioasă și în același timp să își păstreze imparțialitatea”.

39. Potrivit instanței de trimitere, abrogarea articolului 29 alineatul 1 punctul 1 litera d) din NPK a determinat un nou curent jurisprudențial cu privire la problema dacă există „motive verosimile care permit să se presupună” că persoana acuzată a săvârșit infracțiunea. În această privință, o instanță trebuie să ia cunoștință de elementele de probă numai „la prima vedere”, iar nu în mod detaliat. Rezultă că o instanță „poate doar să enumere elementele de probă, dar nu poate să le confrunte și nici să le comenteze arătând pe care le consideră credibile și motivul pentru care le consideră credibile; ea nu poate decât să arate că este posibil, în mod general și nedeterminat, ca persoana acuzată să fi săvârșit infracțiunea în cauză, descriind o «stare de suspiciune», dar nu poate să exprime o convingere clară că elementele de probă permit să se constate o probabilitate suficient de convingătoare că persoana acuzată a săvârșit această infracțiune; în sfârșit, instanța nu poate da un răspuns clar și concret la argumentele prezentate de avocatul persoanei acuzate care ar obliga-o să exprime o părere mai categorică cu privire la săvârșirea infracțiunii în cauză și să dezbată o contradicție invocată între elementele de probă sau prezența sau lipsa de credibilitate a acestora”.

40. Cu alte cuvinte, există o dublă limitare, și anume că, din punctul de vedere al dreptului material, judecătorul nu are dreptul să arate în hotărârea sa că are convingerea profundă că infracțiunea a fost săvârșită de persoana acuzată și, din punctul de vedere al procedurii, acestuia îi este interzis să dezbată elementele de probă și să le arate pe cele care sunt credibile și motivele pentru care sunt credibile.

41. Instanța de trimitere arată că, deși obiectivul noii jurisprudențe este apărarea imparțialității judecătorului atunci când se pronunță cu privire la existența motivelor verosimile, aceasta conduce în practică la o scădere a nivelului de protecție a drepturilor persoanelor acuzate în ceea ce privește arestarea preventivă.

42. Ea adaugă faptul că această nouă jurisprudență nu este acceptată în unanimitate. O parte semnificativă dintre instanțele naționale consideră că pentru a menține persoana acuzată în arest preventiv, prezumția de nevinovăție impune stabilirea unei probabilități mai puternice și mai ridicate că această persoană a săvârșit infracțiunea. Unele instanțe naționale consideră că dreptul la apărare impune dezbaterea mai detaliată a elementelor de probă și oferirea unui răspuns concret la obiecțiile ridicate de avocatul persoanei acuzate.

6 Astfel, înainte de reforma din anul 2017, articolul 29 alineatul 1 punctul 1 litera d) din NPK prevedea:
„Niciun judecător […] nu poate participa la un complet de judecată […] dacă a făcut parte dintr-un complet de judecată care a dat […] o ordonanță care impune, confirmă, modifică sau anulează o măsură coercitivă de arestare preventivă în faza precontencioasă.”

43. În aceste condiții, instanța de trimitere a hotărât să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) O jurisprudență națională care condiționează menținerea unei măsuri coercitive de «arestare preventivă» (patru luni după arestarea persoanei acuzate) de existența unor «motive verosimile», înțelese ca simpla constatare «la prima vedere» că persoana acuzată a putut săvârși infracțiunea în cauză, este compatibilă cu considerentul (16) a patra și a cincea teză, cu considerentul (48), cu articolul 3, cu articolul 4 alineatul (1) a doua teză și cu articolul 10 din Directiva 2016/343, precum și cu articolele 47 și 48 din [cartă]?

Sau, dacă nu este compatibilă, o jurisprudență națională care înțelege prin «motive verosimile» o puternică probabilitate ca persoana acuzată să fi săvârșit infracțiunea în cauză este compatibilă cu dispozițiile sus-menționate?

2) O jurisprudență națională care impune instanței care se pronunță cu privire la o cerere de modificare a unei măsuri coercitive de «arestare preventivă» adoptate deja să își motiveze hotărârea fără a compara elementele de probă incriminatorii și dezincriminatorii, chiar dacă avocatul persoanei acuzate a prezentat argumente în acest sens – singurul motiv al acestei restricții fiind că judecătorul trebuie să își păstreze imparțialitatea pentru situația în care această cauză îi va fi atribuită în scopul examinării pe fond –, este compatibilă cu considerentul (16) a patra și a cincea teză, cu considerentul (48), cu articolul 4 alineatul (1) a doua teză și cu articolul 10 din Directiva 2016/343, precum și cu articolul 47 din [cartă]?

Sau, dacă nu este compatibilă, o jurisprudență națională potrivit căreia instanța procedează la examinarea mai detaliată și precisă a elementelor de probă și dă un răspuns clar la argumentele avocatului persoanei acuzate, chiar dacă își asumă astfel riscul de a nu putea nici examina cauza, nici pronunța o hotărâre definitivă privind vinovăția dacă respectiva cauză îi este atribuită în scopul examinării pe fond – ceea ce ar implica faptul că un alt judecător va examina această cauză pe fond – este compatibilă cu dispozițiile sus-menționate?”

IV. Cu privire la procedura de urgență și la procedura în fața Curții

44. Instanța de trimitere a solicitat ca prezenta trimitere preliminară să fie judecată potrivit procedurii preliminare de urgență prevăzute la articolul 107 din Regulamentul de procedură al Curții.

45. În susținerea acestei cereri, această instanță arată că domnul Milev se află în arest preventiv. Ea consideră că prezenta cerere de decizie preliminară care privește interpretarea Directivei 2016/343 este necesară pentru a se pronunța cu privire la legalitatea arestării preventive a domnului Milev. Instanța de trimitere arată în special că domnul Milev va rămâne în arest preventiv până când Curtea se pronunță cu privire la cererea de decizie preliminară.

46. Camera întâi a Curții a decis la 5 iunie 2018, la propunerea judecătorului raportor și după ascultarea noastră, să admită cererea instanței de trimitere privind judecarea trimiterii preliminare potrivit procedurii preliminare de urgență.

47. Observații scrise au fost prezentate de domnul Milev și de Comisia Europeană. Guvernul bulgar nu a prezentat observații scrise. Guvernul neerlandez și Comisia au formulat observații orale în cadrul ședinței care a avut loc la 11 iulie 2018.

V. Analiză

48. Prin intermediul întrebărilor formulate, care, în opinia noastră, trebuie examinate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 3, articolul 4 alineatul (1) a doua teză și articolul 10 din Directiva 2016/343, precum și articolele 47 și 48 din cartă trebuie interpretate în sensul că, pentru a menține o persoană acuzată în arest preventiv, este suficientă simpla constatare de către o instanță care examinează o cale de atac formulată împotriva acestei arestări că, „la prima vedere”[7], această persoană a putut săvârși infracțiunea în cauză sau dacă, dimpotrivă, este necesar ca instanța să constate că există „o puternică probabilitate”[8] ca această persoană să fi săvârșit această infracțiune.

49. Instanța de trimitere ridică de asemenea problema motivării unei decizii cu privire la arestarea preventivă și a elementelor de probă care trebuie luate în considerare de o instanță pentru a respecta dreptul la un proces echitabil consacrat la articolul 47 din cartă, precum și prezumția de nevinovăție consacrată la articolul 48 din cartă și la articolele 3 și 4 din Directiva 2016/343.

A. Cu privire la aplicarea articolelor 6, 47 și 48 din cartă, precum și a Directivei 2016/343 la deciziile de arest preventiv

50. Din cererea de decizie preliminară, precum și din întrebările adresate de instanța de trimitere reiese că aceasta din urmă solicită Curții să se pronunțe cu privire la prezumția de nevinovăție[9], la dreptul la libertate[10] și la imparțialitatea judecătorului[11].

51. Potrivit articolului 1 din Directiva 2016/343, obiectul acesteia este printre altele de a prevedea norme minime comune cu privire la anumite aspecte ale prezumției de nevinovăție în cadrul procedurilor penale în vederea consolidării încrederii statelor membre în sistemele de justiție penală ale celorlalte state membre, pentru a facilita astfel recunoașterea reciprocă a hotărârilor în materie penală[12].

52. Arestarea preventivă a domnului Milev, persoană fizică acuzată în cadrul unei proceduri penale încă în curs de desfășurare, intră în domeniul de aplicare al Directivei 2016/343, astfel cum este definit la articolul 2 din aceasta[13], care „se aplică în toate fazele procedurilor penale, din momentul în care o persoană este suspectată sau acuzată de comiterea unei infracțiuni sau a unei presupuse infracțiuni până când hotărârea prin care se stabilește că persoana respectivă a comis infracțiunea în cauză rămâne definitivă”[14].

53. În această privință, reiese din considerentul (16) al Directivei 2016/343 că prezumția de nevinovăție se aplică deciziilor de arest preventiv și că ar fi încălcată în special în cazul în care aceste decizii s-ar referi la o persoană suspectată sau acuzată ca fiind vinovată, atât timp cât vinovăția persoanei respective nu a fost dovedită conform legii.

7 A se vedea în special punctul 39 din prezentele concluzii.

8 A se vedea în special punctul 43 din prezentele concluzii.

9 A se vedea în special articolul 48 din cartă și Directiva 2016/343.

10 A se vedea articolul 6 din cartă.

11 A se vedea în special articolul 47 din cartă.

12 A se vedea considerentul (10) al Directivei 2016/343. Potrivit Comisiei, „Directiva [2016/343] prevede norme minime cu privire la anumite garanții procedurale pentru persoanele suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale. Ea tratează anumite aspecte ale prezumției de nevinovăție […]. În consecință, directiva nu constituie un instrument complet și nici exhaustiv în materie de protecție a drepturilor fundamentale ale unei persoane suspectate care se află în arest preventiv” (punctul 11 din observațiile Comisiei). La punctul 26 din observații, Comisia susține că articolul 4 din Directiva 2016/343 nu conține decât o cerință *negativă* cu privire la legalitatea deciziei de arest preventiv, și anume că, atunci când se statuează cu privire la arestarea preventivă, persoana suspectată nu trebuie prezentată ca vinovată.

13 A se vedea în acest sens Concluziile avocatului general Bobek prezentate în cauza Milev (C-439/16 PPU, EU:C:2016:760, punctele 59-63).

14 A se vedea de asemenea considerentul (12) al Directivei 2016/343.

54. Comisia apreciază că, în lipsa măsurilor de armonizare în dreptul Uniunii cu privire la infracțiunea în cauză, procedura în discuție nu poate fi considerată o punere în aplicare a dreptului Uniunii. În consecință, carta nu s-ar aplica, ca atare, procedurii menționate.

55. Comisia a justificat de asemenea teza sa cu privire la inaplicabilitatea cartei prin lipsa, în Directiva 2016/343, a normelor materiale pozitive privind arestarea preventivă.

56. Nu împărtășim această teză.

57. Considerăm că Directiva 2016/343 nu privește infracțiunea în cauză, ci procedura penală în general și că normele pe care le prevede referitor la prezumția de nevinovăție sunt la fel de obligatorii ca unele cerințe pozitive. În plus, având în vedere faptul că directiva menționată se aplică procedurii penale în cauză, aplicarea normelor pe care le conține și în special a articolelor 3 și 4 din aceasta constituie o punere în aplicare a dreptului Uniunii, în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă. Prin urmare, instanța de trimitere trebuie să se asigure că drepturile fundamentale garantate de cartă persoanelor acuzate din cauza principală sunt respectate. Astfel, obligația de a respecta prezumția de nevinovăție o implică pe cea a respectării acestor drepturi [15].

58. În plus, trebuie amintit că articolul 52 alineatul (3) din cartă prevede că, în măsura în care aceasta din urmă conține drepturi ce corespund unor drepturi garantate prin CEDO, înțelesul și întinderea lor sunt aceleași ca și cele prevăzute de această convenție. Această dispoziție a cartei este destinată să asigure coerența necesară între drepturile cuprinse în cartă și drepturile corespunzătoare garantate prin CEDO, fără a aduce atingere autonomiei dreptului Uniunii și a Curții de Justiție a Uniunii Europene [16].

59. Arătăm că „dreptul la libertate” consacrat la articolul 6 din cartă corespunde aceleiași noțiuni prevăzute la articolul 5 paragraful 1 din CEDO [17], că dreptul la un proces echitabil consacrat la articolul 47 din cartă corespunde articolului 6 paragraful 1 din CEDO și că principiul prezumției de nevinovăție consacrat la articolul 48 alineatul (1) din cartă corespunde articolului 6 paragrafele 2 și 3 din CEDO [18]. În plus, reiese din considerentul (48) al Directivei 2016/343 că „[n]ivelul de protecție stabilit de statele membre ar trebui să nu fie niciodată inferior standardelor prevăzute de cartă sau de CEDO, astfel cum sunt interpretate de Curtea de Justiție și de Curtea Europeană a Drepturilor Omului”.

B. Cu privire la articolul 5 din CEDO și la arestarea preventivă

60. Reiese din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la articolul 5 din CEDO, care trebuie luată în considerare pentru interpretarea articolului 6 din cartă, că această dispoziție protejează securitatea fizică a persoanelor și, ca atare, are o importanță primordială [19]. Aceasta include obiectivul de a proteja individul împotriva privării de libertate arbitrare sau nejustificate [20].

15 A se vedea prin analogie Hotărârea din 5 iunie 2018, Kolev și alții (C-612/15, EU:C:2018:392, punctul 68 și jurisprudența citată). A se vedea de asemenea prin analogie Concluziile avocatului general Bobek prezentate în cauza Milev (C-439/16 PPU, EU:C:2016:760, punctele 69-76), care își întemeiază analiza pe aplicarea simultană a mai multe dispoziții ale CEDO la o procedură penală.

16 A se vedea Hotărârea din 28 iulie 2016, JZ (C-294/16 PPU, EU:C:2016:610, punctele 48-50).

17 A se vedea Hotărârea din 15 martie 2017, Al Chodor (C-528/15, EU:C:2017:213, punctul 37).

18 A se vedea Hotărârea din 10 iulie 2014, Nikolaou/Curtea de Conturi (C-220/13 P, EU:C:2014:2057, punctul 35). În opinia noastră, numai articolul 6 paragraful 2 din CEDO privește în mod specific prezumția de nevinovăție.

19 A se vedea Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 5 iulie 2016, Buzadji împotriva Republicii Moldova, CE:ECHR:2016:0705JUD002375507, § 84. Potrivit Curții Europene a Drepturilor Omului, „[î]mpreună cu articolele 2, 3 și 4, articolul 5 din [CEDO] figurează printre principalele dispoziții care garantează drepturile fundamentale care protejează securitatea fizică a persoanelor […] și[,] ca atare, are o importanță primordială”.

20 A se vedea în special căile de atac prevăzute la articolul 5 paragrafele 3 și 4 din CEDO.

61. Potrivit jurisprudenței constante a Curții Europene a Drepturilor Omului, din articolul 5 din CEDO decurge *o prezumție în favoarea liberării*. Până la condamnarea sa, persoana acuzată trebuie considerată nevinovată, iar paragrafele 3 și 4 ale articolului menționat din CEDO au drept obiect în esență impunerea repunerii în libertate dacă detenția nu este legală sau dacă judecata nu se desfășoară într-un termen rezonabil [21]. La punctul 84 din Hotărârea din 26 iulie 2001, Ilijkov împotriva Bulgariei, CE:ECHR:2001:0726JUD003397796, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că detenția nu poate fi justificată decât dacă există indicații precise privind existența unei cerințe reale de interes public care, în pofida prezumției de nevinovăție, prevalează asupra respectării libertății individuale.

62. Considerăm că trebuie subliniat că în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului există o legătură strânsă între dreptul la libertate și prezumția de nevinovăție. Astfel, unul este indisociabil de celălalt.

63. Lista excepțiilor de la dreptul la libertate prevăzută la articolul 5 paragraful 1 din CEDO are un caracter exhaustiv [22]. Potrivit articolului 5 paragraful 1 litera c) din CEDO, o persoană nu poate fi deținută decât în cadrul unei proceduri penale, în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, printre altele pentru că este bănuită că a săvârșit o infracțiune [23].

21 A se vedea în acest sens Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 10 martie 2009, Bykov împotriva Rusiei, CE:ECHR:2009:0310JUD000437802, § 61. Articolul 5 paragraful 3 din CEDO furnizează persoanelor arestate sau deținute pentru motivul că se bănuiește că au săvârșit o infracțiune garanții împotriva privării arbitrare sau nejustificate de libertate (a se vedea Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 29 aprilie 1999, Aquilina împotriva Maltei, CE:ECHR:1999:0429JUD002564294, § 47). Articolul 5 paragraful 4 din CEDO garantează persoanelor arestate sau deținute o cale de atac și consacră de asemenea dreptul acestora de a obține, într-un termen scurt începând de la introducerea căii de atac, o decizie judiciară privind legalitatea deținerii lor și care pune capăt privării lor de libertate dacă aceasta se dovedește ilegală (a se vedea Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 9 iulie 2009, Mooren împotriva Germaniei, CE:ECHR:2009:0719JUD00136403, § 106).

22 Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, numai o interpretare strictă se potrivește cu scopul acestei dispoziții: a asigura faptul că nimeni nu este privat de libertate în mod arbitrar (a se vedea Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 6 aprilie 2000, Labita împotriva Italiei, CE:ECHR:2000:0406JUD002677295, § 170). În plus, autoritățile trebuie să demonstreze în mod convingător că fiecare perioadă de detenție, oricât de scurtă, este justificată (a se vedea Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 22 mai 2012, Idalov împotriva Rusiei, CE:ECHR:2012:0522JUD000582603, § 140).

23 A se vedea Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 1 iulie 1961, Lawless împotriva Irlandei, CE:ECHR:1961:0701JUD000033257, p. 51-53, § 14, și Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 22 februarie 1989, Ciulla împotriva Italiei, CE:ECHR:1989:0222JUD001115284, p. 16-18, § 38-41.

64. Același text impune printre altele [24] existența unor suspiciuni „verosimile” [25] că persoana arestată sau reținută a săvârșit o infracțiune. Această dispoziție presupune existența unor fapte sau a unor informații de natură să convingă un observator obiectiv că *este posibil* ca individul în discuție să fi săvârșit infracțiunea. Or, ceea ce poate trece drept „verosimil” depinde de analiza tuturor circumstanțelor din dosar [26].

65. Trebuie subliniat că „faptele care dau naștere unor suspiciuni verosimile nu trebuie să fie de același nivel cu cele necesare pentru a justifica o condamnare sau chiar pentru a aduce o acuzație” [27].

66. Punctul 61 din Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 25 martie 1999, Nikolova împotriva Bulgariei, CE:ECHR:1999:0325JUD003119596, arată că, deși „este adevărat că [articolul 5 paragraful 4 din CEDO] nu determină pentru instanța care examinează o cale de atac formulată împotriva detenției obligația de a studia fiecare dintre argumentele prezentate de apelant, garanțiile pe care le prevede ar fi golite de sens dacă instanța, sprijinindu-se pe dreptul și pe practica internă, ar putea să considere ca fiind lipsite de pertinență sau să omită să ia în considerare fapte concrete invocate de deținut și care pot pune la îndoială existența condițiilor indispensabile «legalității», în sensul [CEDO], a privării de libertate”. În consecință, atunci când un reclamant invocă astfel de fapte concrete, care nu par nici puțin probabile, nici lipsite de importanță, controlul jurisdicțional al unei instanțe nu ar îndeplini cerințele articolului 5 paragraful 4 din CEDO dacă aceasta s-ar abține să ia în considerare aceste argumente.

67. În plus, atunci când este vorba despre menținerea în detenție a unei persoane [28], persistența motivelor verosimile de a bănui că această persoană a săvârșit o infracțiune este o condiție *sine qua non* a legalității acestei menținerii [29].

24 Chiar dacă textul articolului 5 paragraful 1 litera c) din CEDO impune motive verosimile de a bănui că persoana în discuție a „săvârșit o infracțiune” *sau* (sublinierea noastră) „[să existe] motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârșească o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia”, considerăm că această formulare alternativă a fost transformată în cerințe cumulative de jurisprudența recentă a Curții Europene a Drepturilor Omului. Astfel, în Hotărârea din 5 iulie 2016, Buzadji împotriva Republicii Moldova, CE:ECHR:2016:0705JUD002375507, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (complet de Mare Cameră) a considerat că era necesar să își dezvolte jurisprudența în funcție de articolul 5 din CEDO. La punctele 92-102 din această hotărâre, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că existența unui motiv verosimil de a bănui persoana arestată de săvârșirea unei infracțiuni *nu poate în sine* legitima arestarea preventivă, care trebuie astfel justificată prin motive suplimentare. Aceste alte motive includ riscul de sustragere de la procedură, riscul de presiune asupra martorilor sau de denaturare a probelor, riscul de coluziune, riscul de recidivă, riscul de tulburare a ordinii publice sau mai mult necesitatea care decurge din protejarea persoanei care face obiectul măsurii privative de libertate. Trebuie subliniat că, la punctul 102 din aceeași hotărâre, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a arătat că „obligația magistratului de a prezenta motive pertinente și suficiente în justificarea privării de libertate – pe lângă persistența motivelor verosimile de a bănui persoana arestată de săvârșirea unei infracțiuni – se aplică de la prima decizie prin care se dispune arestarea preventivă, și anume «imediat» după arestare”. În plus, existența acestor riscuri trebuie dovedită în mod corespunzător, iar motivarea autorităților în această privință nu poate fi abstractă, generală sau stereotipă (a se vedea Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului, 28 noiembrie 2017, Merabishvili împotriva Georgiei, CE:ECHR:2017:1128JUD007250813, § 222). Arătăm că riscul de sustragere de la procedură, riscul de presiune asupra martorilor sau de denaturare a probelor, riscul de coluziune, riscul de recidivă, riscul de tulburare a ordinii publice sau de asemenea necesitatea care decurge din protejarea persoanei care face obiectul măsurii privative de libertate nu par să fie în discuție în cauza principală. Trebuie subliniat că această jurisprudență a Curții Europene a Drepturilor Omului constituie o consolidare considerabilă a dreptului la libertate și, prin urmare, a prezumției de nevinovăție.

25 Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că „dacă nu există motive verosimile de a bănui că persoana arestată a săvârșit o infracțiune, și anume dacă detenția nu se încadrează în excepțiile permise enumerate la articolul 5 paragraful 1 litera c) din CEDO, deținerea este ilegală, iar magistratul trebuie să aibă puterea de a dispune liberarea” (a se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 3 octombrie 2006, McKay împotriva Regatului Unit, CE:ECHR:2006:1003JUD000054403, § 40).

26 A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 30 august 1990, Fox, Campbell și Hartley împotriva Regatului Unit, CE:ECHR:1990:0830JUD001224486, § 32.

27 A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 28 noiembrie 2017, Merabishvili împotriva Georgiei, CE:ECHR:2017:1128JUD007250813, § 184.

28 La data ședinței, 11 iulie 2018, detenția domnului Milev dura deja de șase luni.

29 A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 28 noiembrie 2017, Merabishvili împotriva Georgiei, CE:ECHR:2017:1128JUD007250813, § 222.

C. Cu privire la articolul 6 paragraful 1 din CEDO și la imparțialitatea instanței

68. În sensul articolului 6 paragraful 1 din CEDO, imparțialitatea instanței trebuie apreciată în același timp pe baza unui demers subiectiv, prin care se urmărește determinarea convingerii și a comportamentului personal ale unui anumit judecător într-o anumită ocazie [30], și a unui demers obiectiv care conduce la asigurarea faptului că judecătorul oferă garanții suficiente pentru a exclude, în această privință, orice îndoială legitimă [31].

69. Potrivit Curții Europene a Drepturilor Omului, aprecierea obiectivă constă în a ridica problema dacă, independent de conduita personală a judecătorului, anumite fapte care pot fi verificate permit să se pună la îndoială imparțialitatea sa. În această materie, chiar și aparențele pot avea importanță. Este vorba despre încrederea pe care instanțele unei societăți democratice trebuie să o inspire justițiabililor, începând, în materie penală, de la inculpați [32]. Prin urmare, trebuie recuzat orice judecător în privința căruia poate exista o temere legitimă că este lipsit de imparțialitate [33].

70. Din a doua întrebare adresată de instanța de trimitere reiese că aceasta solicită Curții să se pronunțe cu privire la problema imparțialității obiective a instanțelor.

71. În Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 24 mai 1989, Hauschildt împotriva Danemarcei, CE:ECHR:1989:0524JUD001048683, § 49, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că *poate* suscita îndoieli inculpatului cu privire la imparțialitatea judecătorului faptul că magistrații care au participat la examinarea finală a cauzei în apel au intervenit deja în cadrul acesteia într-un stadiu anterior și au luat înaintea procesului diverse decizii referitoare la reclamant, în special decizii cu privire la arestarea sa preventivă. Cu toate acestea, potrivit Curții Europene a Drepturilor Omului, îndoielile reclamantului cu privire la imparțialitatea judecătorului nu pot fi considerate „justificate în mod obiectiv în toate cazurile: răspunsul variază în funcție de circumstanțele cauzei”.

72. Potrivit Curții Europene a Drepturilor Omului „[s]uspiciunile nu pot fi asimilate unei constatări formale a vinovăției [și, prin urmare, faptul că un] judecător de primă instanță sau de apel […] *a luat deja decizii înaintea procesului, în special privind arestarea preventivă, nu poate să justifice în sine existența unor temeri în ceea ce privește imparțialitatea sa*. […] Anumite circumstanțe pot însă, într-o cauză dată, să permită o concluzie diferită” [34].

30 Imparțialitatea personală a unui magistrat se prezumă până la proba contrarie. În Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 15 decembrie 2005, Kyprianou împotriva Ciprului, CE:ECHR:2005:1215JUD0007379701, § 119, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a recunoscut dificultatea de a dovedi existența unei încălcări a articolului 6 din CEDO pentru părtinire subiectivă.

31 A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 24 mai 1989, Hauschildt împotriva Danemarcei, CE:ECHR:1989:0524JUD001048683, § 46.

32 Termenul „inculpat” utilizat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului este echivalent cu termenii „persoană acuzată” utilizați de Directiva 2016/343.

33 A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 24 mai 1989, Hauschildt împotriva Danemarcei, CE:ECHR:1989:0524JUD001048683, § 48.

34 Sublinierea noastră. A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 24 mai 1989, Hauschildt împotriva Danemarcei, CE:ECHR:1989:0524JUD001048683, § 50 și 51. A se vedea de asemenea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 27 februarie 2007, Nestak împotriva Slovaciei, CE:ECHR:2007:0227JUD006555901, § 100, și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 22 aprilie 2010, Chesne împotriva Franței, CE:ECHR:2010:0422JUD002980806, § 36-39. În această ultimă hotărâre, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a apreciat că motivarea reținută de o instanță care confirma plasarea și menținerea reclamantului în detenție constituia mai degrabă o idee preconceptă în privința vinovăției sale decât o simplă descriere a unei stări de suspiciune. În consecință, faptul că aceiași magistrați făcuseră parte din camera sesizată cu fondul cauzei putea astfel să suscite îndoieli și constituia, prin urmare, o încălcare a articolului 6 paragraful 1 din CEDO. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că magistrații nu s-au limitat la o apreciere sumară a faptelor imputate pentru a justifica pertinența unei menținere în arest preventiv, ci, dimpotrivă, s-au pronunțat cu privire la existența unor elemente de vinovăție în sarcina reclamantului.

73. În această privință, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a considerat că, atunci când un judecător care se pronunță cu privire la arestarea preventivă trebuie să se asigure de existența unor „suspiciuni deosebit de puternice” că o persoană suspectată a săvârșit o infracțiune, există o încălcare a articolului 6 paragraful 1 din CEDO dacă acesta trebuie să se pronunțe cu privire la vinovăția persoanei suspectate. Astfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a considerat că diferența dintre existența unor „suspiciuni deosebit de puternice” și problema care trebuie rezolvată la sfârșitul procesului [35] era infimă [36].

D. Cu privire la articolul 6 paragraful 2 din CEDO și la prezumția de nevinovăție

74. Prezumția de nevinovăție, consacrată la articolul 6 paragraful 2 din CEDO, impune în special ca în îndeplinirea atribuțiilor membrii instanței să nu pornească de la ideea preconceptă potrivit căreia inculpatul a săvârșit actul incriminat; sarcina probei revine acuzării, iar îndoiala profită persoanei acuzate [37]. Astfel, această prezumție de nevinovăție figurează printre elementele procesului penal echitabil impuse la articolul 6 paragraful 1 din CEDO [38]. Ea este încălcată dacă o decizie judiciară cu privire la inculpat reflectă sentimentul că acesta este vinovat, fără ca vinovăția sa să fi fost dovedită în prealabil conform dispozițiilor legale. Chiar și în lipsa unei constatări formale, este suficient dacă există o motivare care să sugereze că judecătorul consideră că persoana în cauză este vinovată [39]. Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, „trebuie să se facă distincție între declarațiile care reflectă sentimentul că persoana în cauză este vinovată și cele care se limitează să descrie o stare de suspiciune. Primele încalcă prezumția de nevinovăție, în timp ce celelalte sunt considerate conforme cu spiritul articolului 6 din [CEDO] [40]”.

E. Aplicarea la cazul în discuție

75. Amintim mai întâi că statele membre trebuie să respecte toate dispozițiile cartei atunci când pun în aplicare Directiva 2016/343 și că trebuie să concilieze cerințele impuse de dispozițiile respective, și aceasta chiar dacă obligația de a respecta toate dispozițiile cartei poate în anumite circumstanțe, precum în cauza principală, să necesite un demers delicat pentru a găsi un just echilibru între drepturile în discuție [41].

76. Dat fiind că arestarea preventivă [42] a unei persoane acuzate în cadrul unor proceduri penale, precum domnul Milev, se încadrează în domeniul de aplicare al acestei directive [43], reiese cu claritate din articolele 3 și 4 din Directiva 2016/343, precum și din considerentul (16) al acesteia că, atunci când o instanță națională adoptă o decizie cu privire la arestarea preventivă, prezumția de nevinovăție trebuie să fie respectată. În consecință, această instanță nu trebuie să se refere la persoana acuzată ca fiind vinovată atât timp cât vinovăția sa nu a fost dovedită conform legii [44].

35 Și anume decizia cu privire la vinovăție atunci când este vorba despre pronunțarea pe fondul unei cauze.

36 A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 24 mai 1989, Hauschildt împotriva Danemarcei, CE:ECHR:1989:0524JUD001048683, § 52.

37 A se vedea de asemenea articolul 6 din Directiva 2016/343.

38 A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 28 noiembrie 2012, Lavents împotriva Letoniei, CE:ECHR:2012:112JUD005844200, § 125.

39 A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 10 februarie 1995, Allenet de Ribemont împotriva Franței, CE:ECHR:1995:0210JUD00151789, § 35.

40 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 31 martie 2016, Petrov și Ivanova împotriva Bulgariei, CE:ECHR:2016:0331JUD004577310, § 44.

41 Cauza principală ilustrează faptul că, în anumite circumstanțe, există o „tensiune” între unele dintre drepturile consacrate de cartă și chiar în interiorul prezumției de nevinovăție. În lipsa unei ierarhii între aceste drepturi, revine instanțelor naționale și ale Uniunii sarcina de a găsi un just echilibru între aceste drepturi uneori concurente.

42 Nu există nicio îndoială că o decizie cu privire la arestarea preventivă a unui inculpat nu constituie o decizie judiciară privind stabilirea vinovăției sale.

43 A se vedea punctul 52 din prezentele concluzii.

44 Reiese cu claritate din cererea de decizie preliminară că vinovăția domnului Milev pentru săvârșirea tâlhăriei dintr-un magazin prin folosirea unei arme din data de 30 decembrie 2008 nu a fost dovedită în mod legal și că procesul penal împotriva lui în această privință este încă în curs de desfășurare.

77. În schimb, articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2016/343 nu se opune deciziilor preliminare cu caracter procedural, precum deciziile cu privire la arestarea preventivă [45], care sunt luate de autoritățile judiciare și care se bazează pe suspiciuni sau pe probe incriminatoare. Pe de altă parte, articolul 4 alineatul (2) din Directiva 2016/343 prevede că statele membre trebuie să prevadă măsuri corespunzătoare în cazul unei încălcări a obligației prevăzute la alineatul (1) al aceluiași articol [46].

78. Or, considerăm că o constatare a unui judecător care examinează o cale de atac formulată împotriva unei arestări preventive potrivit căreia există o „puternică probabilitate” [47] că o persoană acuzată a săvârșit o infracțiune dă în mod clar impresia că această persoană este vinovată de această infracțiune, deși vinovăția sa nu a fost dovedită conform legii. Astfel, această constatare nu se limitează „să descrie o stare de suspiciune” [48].

79. Deși o asemenea abordare poate să asigure o protecție sporită dreptului la libertate consacrat la articolul 6 din cartă [49], ea aduce atingere prezumției de nevinovăție consacrate la articolul 48 din cartă, precum și la articolele 3 și 4 din Directiva 2016/343.

80. Cu toate acestea, deși simpla constatare a unui judecător care examinează o cale de atac formulată împotriva unei arestări preventive potrivit căreia persoana acuzată ar fi putut „la prima vedere” [50] să săvârșească infracțiunea în discuție, cu alte cuvinte fără a cântări elementele de probă incriminatorii și dezincriminatorii, nu afectează, cel puțin nu în mod direct [51], prezumția de nevinovăție, ea aduce atingere dreptului la libertate consacrat la articolul 6 din cartă deoarece judecătorul nu verifică existența unor suspiciuni verosimile că această persoană a săvârșit infracțiunea [52].

81. Articolul 5 paragraful 1 litera c) din CEDO și jurisprudența constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la această dispoziție impun astfel ca o persoană să nu poată fi deținută fără să existe suspiciuni verosimile că ea a săvârșit o infracțiune [53].

82. Din Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 25 martie 1999, Nikolova împotriva Bulgariei, CE:ECHR:1999:0325JUD003119596, § 61, reiese că un judecător care examinează o cale de atac formulată împotriva unei detenții trebuie să ia în considerare faptele concrete invocate de deținut care pot să pună la îndoială legalitatea privării de libertate. În consecință, atunci când o persoană acuzată invocă astfel de fapte concrete care nu par nici puțin probabile, nici lipsite de importanță, un judecător trebuie să le ia în considerare la examinarea unei căi de atac formulate împotriva detenției acesteia.

45 A se vedea considerentul (16) al Directivei 2016/343.

46 Articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2016/343 dispune că statele membre trebuie să prevadă că persoanele suspectate și acuzate dispun de o cale de atac eficientă în cazul în care printre altele prezumția de nevinovăție garantată de această directivă este încălcată.

47 A se vedea în special punctul 43 din prezentele concluzii.

48 A se vedea punctul 74 din prezentele concluzii.

49 În măsura în care cerința unei „puternice probabilități” face mai dificilă justificarea recurgerii la arestarea preventivă.

50 A se vedea punctele 29 și 39 din prezentele concluzii.

51 A se vedea punctul 62 din prezentele concluzii.

52 A se vedea punctele 63 și 64 din prezentele concluzii. Astfel, deși o asemenea abordare poate asigura respectarea prezumției de nevinovăție consacrate la articolul 48 din cartă, precum și la articolele 3 și 4 din Directiva 2016/343, ea este contrară articolului 6 din cartă.

53 A se vedea punctele 63 și 64 din prezentele concluzii.

83. Mai precis, atunci când o persoană acuzată prezintă, într-o cale de atac formulată împotriva arestării sale preventive, elemente de probă dezincriminatorii care nu par nici puțin probabile, nici lipsite de importanță, judecătorul sesizat cu această cale de atac trebuie să ia în considerare respectivele elemente împreună cu elementele de probă incriminatorii pentru a aprecia dacă există suspiciuni verosimile că această persoană a săvârșit o infracțiune [54]. Astfel, judecătorul în discuție nu încalcă nici dreptul la libertate consacrat la articolul 6 din cartă, nici prezumția de nevinovăție consacrată la articolul 48 din cartă și la articolele 3 și 4 din Directiva 2016/343.

84. În plus, reiese din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului că simplul fapt că un judecător s-a pronunțat cu privire la arestarea preventivă a unei persoane acuzate nu implică în mod necesar că imparțialitatea sa este pusă în discuție și că, în anumite circumstanțe foarte precise, el poate chiar să se pronunțe ulterior cu privire la vinovăția acestei persoane. Astfel, esențial este de a ști, începând cu motivarea deciziei cu privire la arestarea preventivă, dacă judecătorul are sau nu are o idee preconcepută despre vinovăția persoanei acuzate [55].

85. Dacă din motivarea unei decizii cu privire la arestarea preventivă a unei persoane acuzate reiese că judecătorul și-a creat o idee cu privire la vinovăția acesteia din urmă, judecătorul în discuție nu se poate pronunța pe fondul dosarului fără a încălca articolul 47 alineatul (2) din cartă privind dreptul la un proces echitabil.

86. În plus, o motivare care s-ar referi la persoana acuzată ca fiind vinovată, deși vinovăția sa nu a fost dovedită conform legii, ar încălca articolul 48 din cartă, precum și articolele 3 și 4 din Directiva 2016/343, independent de aspectul dacă judecătorul în discuție se va pronunța ulterior cu privire la vinovăția persoanei în cauză.

87. În schimb, dacă judecătorul care se pronunță cu privire la arestarea preventivă a unei persoane acuzate se limitează să verifice dacă există suspiciuni verosimile că aceasta din urmă a săvârșit infracțiunea în discuție, acest judecător poate participa la judecarea pe fond și, în consecință, la judecarea vinovăției acestei persoane. Astfel cum reiese din cuprinsul punctului 83 din prezentele concluzii, atunci când o persoană acuzată prezintă elemente de probă dezincriminatorii care nu par nici puțin probabile, nici lipsite de importanță, îi revine judecătorului care examinează o cale de atac formulată împotriva arestării preventive sarcina de a le lua în considerare împreună cu elementele de probă incriminatorii pentru a aprecia dacă există suspiciuni verosimile că această persoană a săvârșit o infracțiune.

VI. Concluzie

88. Având în vedere toate considerațiile precedente, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de Spetsializiran nakazatelen sad (Tribunalul Penal Specializat, Bulgaria) după cum urmează:

„1) Articolele 6 și 48 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, precum și articolele 3 și 4 din Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale trebuie interpretate în sensul că, atunci când o persoană acuzată prezintă elemente de probă dezincriminatorii care nu par nici puțin probabile, nici lipsite

54 Or, ar părea, sub rezerva verificării de către instanța de trimitere, că, în urma modificărilor NPK, o parte a jurisprudenței bulgare interzice judecătorului care examinează legalitatea unei arestări preventive să confrunte elementele de probă și să le arate pe cele care sunt credibile și motivele pentru care sunt credibile. A se vedea punctul 39 din prezentele concluzii. Totuși, astfel cum a arătat Comisia, „în această materie există o jurisprudență divizată”.

55 A se vedea în acest sens Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului, 24 mai 1989, Hauschildt împotriva Danemarcei, CE:ECHR:1989:0524JUD001048683, § 50 și 51.

de importanță, îi revine judecătorului care examinează o cale de atac formulată împotriva arestării preventive sarcina de a le lua în considerare împreună cu elementele de probă incriminatorii pentru a aprecia dacă există suspiciuni verosimile că această persoană a săvârșit infracțiunea în discuție.

2) Dacă din motivarea unei decizii cu privire la arestarea preventivă a unei persoane acuzate reiese că judecătorul și-a creat o idee cu privire la vinovăția acesteia din urmă, judecătorul în discuție nu se poate pronunța pe fondul dosarului fără a încălca articolul 47 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale. O motivare care s-ar referi la persoana acuzată ca fiind vinovată, deși vinovăția sa nu a fost dovedită conform legii, ar încălca de asemenea articolul 48 din Carta drepturilor fundamentale, precum și articolele 3 și 4 din Directiva 2016/343, independent de aspectul dacă judecătorul în discuție se va pronunța ulterior cu privire la vinovăția persoanei acuzate.

3) Dacă judecătorul care se pronunță cu privire la arestarea preventivă a unei persoane acuzate se limitează să verifice dacă există suspiciuni verosimile că aceasta din urmă a săvârșit infracțiunea în discuție, acest judecător poate participa la judecarea pe fond și, în consecință, la judecarea vinovăției persoanei acuzate.”